

Személyes munkavégzés és vagyoni jogok felhasználása

Újrakezdett csata és előlről megvívott ütközet a művészeti tevékenységek TB-járulék fizetési kötelezettségének kapcsán.

Újra művész a művész akkor is, ha adózik.

Költségvetési kilátások zenekarainknak 1998-ra.

– Gyimesi László, a Magyar Zene- és Táncművészek Szakszervezetének elnöke beszél 1997-ben napvilágot látott törvényekről, rendeletekről, módosításokról –

1. Kalandozás a TB-törvények birodalmában

– Tavaly ilyenkor örültünk, hogy az előadóművészeknek mégsem kell TB-járulékot fizetniük egy-egy fellépés alkalmával, hiszen sikerült bebizonyítani, hogy a tevékenységek áru tárgyát képező produktumok csupán, amelyek felett a szerzői jog, nem pedig a Társadalombiztosítási Törvény uralkodik. Aztán jött a hír: a dolog érvénytelen, mégis fizetni kell. Novemberben pedig biztossá vált: lehet választani különböző szerződési formák, ezeken belül fizetés vagy nemfizetés között. Ekkora lenne a fejtelenség a törvényhozáson belül?

– A történet ennél kicsit bonyolultabb, bár kétségkívül akadnak benne átgondolatlanságra utaló mozzanatok is. A korábbi években egy-egy mondat szólt a társadalombiztosításban a mi problémánkról, gyakorlatilag a következőképpen: a szerzői és előadóművészi díjak után nem kell járulékot fizetni. A tavalyi év végén egy igen részletes és elég bonyolult szabályrendszer került a társadalombiztosítási törvénybe, ami alapvető változást jelentett ehhez képest, és a felhasználási szerződéshez, azaz az alkotások, előadások felhasználásához kötötte a mentesség érvényességét. A szabály különböző tevékenységeket, alkotásokat különböztetett meg, itt további szigorításokat is beemelt a törvény és az ezt követő végrehajtási rendelet. A szóbeli előadások kapcsán a kifizetők körét is szűkítette: ennek azért van jelentősége, mert a későbbiek-

ben ez némi bonyodalmat okozott. Mi tehát nyugodtan hajtottuk le fejünket december 31.-i párnánkra abban a hitben, hogy a soha véget nem érő történet valamelyik nyugvópontjához érkeztünk. Ez azonban tévedésnek bizonyult.

A kormány még a tavasz folyamán benyújtotta a parlamenthez a társadalombiztosítás egészére vonatkozó reformcsomagját, ami a mi szempontunkból és ennek az ügynek a szempontjából azt jelentette, hogy minden előlről kezdődött. Hatályon kívül került az 1975-ös TB-törvény és a törvény helyébe több, a különböző ellátásokra és azok fedezetére vonatkozó szabályozás jön létre. Már januárban elkezdtük újból az egyeztetést; végül a kormány hajlandó volt benyújtani a decemberben elfogadottaknak megfelelően az új törvényjavaslatba is az akkor még friss szabályt. Ez sem volt azonban örök érvényű, hiszen a benyújtott javaslat alapján csak 1998. végéig hagyta volna meg ezt, az idén még hatályos, eléggé bonyolult szabályt.

– Azt a szabályt, ami alapján nem kell fizetni?

– Igen. Elkezdődött a parlamenti munka, és mi apró javaslatot tettünk az eredeti törvénytervezethez, hogy az a bizonyos 1998-as határidő egyszerűen ne legyen ott. Több törvény volt napirenden, folyt a parlamenti munka, miközben az Alkotmánybíróság is dolgozott. A hatályos – nem a tárgyalt – társadalombiztosítási törvénnyel összefüggésben jó néhány alkotmányossági kifogás érkezett, ami aztán a mi témánkat is érintette. Az

Alkotmánybíróság ezt az ominózus, igen bonyolult szakaszt – éppen a kifizetőkre vonatkozó megkülönböztetés miatt – alkotmányellenesnek tartotta, és ezért az egész szakaszt megsemmisítette. A probléma az volt, hogy a közcélú szervezetek felmentése a TB-járulékok kifizetése alól sértette az alkotmányosságot, mert nemcsak a felsoroltak tartozhatnak a közcélú szervezetek kategóriájába. Túl ezen az Alkotmánybíróság talált még bizonytalan megfogalmazásokat az adott szakaszban, amit korrigálni kívánt. Az Alkotmánybíróságnak azonban nincs joga korrigálni: vagy helyben hagyhat valamit, vagy alkotmányellenesnek nyilvánítja és megsemmisíti. Azt megteheti, ha olyan ügyről van szó, amiben látja a megoldás lehetőségét, hogy felhívja – például határidővel – a jogalkotót a törvény hibáinak kijavítására. Így született ez a bizonyos december 13.-i időpont. Nyilván azért hagyott időt az Alkotmánybíróság a tavaszi döntés után év végéig, hogy a jogalkotó (a Parlament) ne pusztán kidobja ezt a szakaszt, hanem javítsa ki, mert akkor jó lesz.

A Parlamentben folyt a munka, és ez alatt oda is érkezett az alkotmánybírósági döntéssor. Létre is jött egy, az Alkotmánybíróság döntéseiből fakadó módosító csomag, és ez az ominózus, a mentesítést is tartalmazó szakasz is kiesett. Miközben ugyanis mi az 1998-as határidő megszüntetéséért harcoltunk, az egész szakaszt megszüntették. Minden jel arra mutat, hogy a javaslatok elkerülték egymást, párhuzamosan futottak a parla-

menti munka szövevényében. Akkor, amikor már kezdtünk érdeklődni, mi történt a mi módosító javaslatunkkal, telefonáltak az egyik frakcióból, hogy *minden rendben van, mert az egészet kivették, így nincs gond az „1998”-cal*. Hogy-hogy minden rendben van? *Úgy, hogy az Alkotmánybíróság döntése alapján már nincs ez a szakasz, nincs tehát gond vele*. Számunkra úgy tűnt, hogy aki ebben segíteni tudott volna, nem ismerte ezt az összefüggést, és egészen magas szervezettek tőlünk tudták meg. Mire mindez kiderült, késő volt, nem fért semmi az időbe. A törvényt átment, megfogalmazása szerint TB-járulékot kell fizetni mindenfajta személyes munkavégzéssel járó tevékenység után.

Itt zárult le az idej történet első fejezete. Természetesen nem hagytuk szó nélkül, mindenkit mozgósítottunk, aki mozgósítható volt ebben a témában. Kiderült, hogy ennek a döntésnek azért eléggé hátbatámadás íze volt, úgyhogy a Parlament Kulturális Bizottsága, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium is foglalkozott kérésünkkel is az ügygel. A Miniszterelnöki Hivatal is felkerestük, bár világos volt, hogy a törvényt megállítani már nem lehet. Volt azonban elég idő cselekedni, csak ki kellett találni, minek van egyáltalán értelme.

Többféle alternatíva látszott: a Kulturális Bizottságon keresztül, egy bizottsági módosító indítványként visszakerül egy, alkotmányossági szempontból megfelelő szakasz a TB új törvényébe. Ezzel több probléma is látszódott: egy még hatályba nem lépett, rendkívül bonyolult összefüggésekkel terhelt törvényrendszerbe kínos belenyúlni egy ilyen kiemeléssel. Ezt eltettük végső megoldásnak. Más technikát próbáltunk tehát keresni, mert nem volt szabad megfelelni arról, hogy a Bokros-csomag idején a Parlament már megszavazta egyszer azt, hogy fizessenek a művészek. és most ugyanez történt. A Parlamenten belül így még erős támogatás mellett is kétséges volt, hogy neki lehet-e futni. .

Reméltük, hogy a Pénzügyminisztérium szakemberei is látják: az eljárás nem volt egészen helyes. Együtt, a Szerzői Jogvédő Hivatal segítségével, elkezdtünk megoldást keresni a kormányrendelet keretében, mégpedig *a törvény két szavát megfigyelve és alkalmazva:*

„...a biztosítottak körébe bevonja azokat az **embereket**, akik **felhasználási**

szereződés alapján személyesen munkát végeznek.”

A felhasználási szerződés, mint a szerzői jog klasszikus szerződéstípusa nem elsősorban arról rendelkezik, hogy a személyes munkavégzés, azaz egy megbízás esetében mit kell tenni. Ebben az esetben ugyanis nem lenne szükség felhasználási szerződésre. Rendelkezik az ilyen tevékenységekből létrejött alkotások, előadások további sorsáról; ez a további sors azonban már nem a személyes munkavégzéshez kapcsolódó sors, hanem a létrejött alkotásból, előadásból eredő vagyoni jogok további felhasználása, engedélyezése ellenértéként kifizetett díjazás. Vagyis ha egy zeneszerző megír egy művet – például egy operát – és azt valaki megveszi, azt azért teszi, mert valamire fel akarja használni: eljátssza, lemezre veszi, kottát ír belőle, filmet készít, stb. Ezek a felhasználások azonban már mind-mind elkülönülnek a személyes munkavégzés fogalmától és az ebből eredő kifizetéseknek semmi közük ahhoz, hogy a zeneszerző azt öt perc alatt vagy évtizedeken át írta. Egyértelművé vált, hogy a felhasználási szerződésen belül alapesetben is **kétfajta** díjfizetés lehetséges:

1) személyes közreműködés, személyes munkavégzés díjazása;

2) vagyoni jogok, felhasználási jogok átengedésének díjazása.

Ezután mindezt „vissza kellett köszönetetni” a TB szabályaiban. A visszaköszönetetés született meg a kormányrendeletben, ami megerősíti egyik oldalról, hogy **a felhasználási szerződéses személyes munkavégzés esetén kell járulékot fizetni**, de másik mondatával azt mondja ki, hogy **a vagyoni jogok felhasználása ellenértéként kifizetett díjazás nem képez járulékalapot**.

– *Mi van az előadóművészekkel?*

– Az ő esetükben is ugyanez, hiszen az előadóművészi tevékenység ugyanúgy a szerzői jogok körébe tartozik, mint bármi más tevékenység, erről maga a szerzői jogi törvény beszél. Lehet aggályokat érezni az ügygel kapcsolatban – első olvasatra. Második olvasatra ez teljesen egyértelmű.

– *Akkor egy hangverseny résztvevői közül csak a pódiumos, a ruhatáros és a jegyszedő után kell fizetni TB-járulékot?*

– A szerzői jogi törvény elmondja, hogy mi a védelem tárgya. Ez nem is olyan komplikált. Ha ugyanis azt mondom, hogy például egy videokazetta va-

gyoni érték, az természetes. Ha megnézzük, hogy ezekben a vagyoni értékek képező dolgokban mik szerepelnek, a válasz egyértelmű. Nem lehet CD-t készíteni előadóművész nélkül – az előadóművész előadása tehát a szerzői jogi védelem alá tartozik, mert ahhoz, hogy egy felvétel védetté váljék, először elő kell adni valamilyen körülmények között. **A védelem tehát a nyilvánosságra hozás legelső pillanatától él, tekintet nélkül e nyilvánosságra hozás körülményeire.**

– *Igaz, hiszen az első megszólaláskor is fennáll a lehetőség, hogy valaki felvegye és a dolog vagyoni jog tárgyát képezze.*

– Ez pontosan így van.

– *Végtére is ugyanott tartunk, ahol tavaly.*

– Részben igen. De ezt most sztoriszinten meséltem el. Hihetetlen sokat harcoltunk az elfogadtatott mentességért. Az a nyári telefon, amelyben közölték, hogy az egész szakasz megszűnik, értelmetlenül látszott tenni minden erőfeszítést. Akkor, abban a pillanatban egy lyukas garast nem adtam volna az ügyért. Továbbra is kerestük viszont a megoldást, a technikákat, amivel még valamit segíthetünk a dolgon.

A megoldás a mai adottságok között elfogadható mederbe terelte az ügyet.

1) Megszűnt ugyanis az az alkotmányos és parlamenti vitahelyzet, hogy a művészeknek miért nem kell fizetni. Ez sem volt tartható, nagy volt a nyomás. Egy rosszindulatú újságírói kérdésre nehéz elmagyarázni, hogy mi miért történik. Annál is inkább, mert belülről nem is vagyok mindig teljesen meggyőződve arról, hogy minden esetben, mindig igaz az, amit mondok. Mert honnan tudhatnám, hogy egyetlenegy kifizető sincs az országban, akinek ne lenne pénze járulékot fizetni a művészeti tevékenységek után?

2) Azzal, hogy ez a szabály ezt az egész művészeti tevékenységet hangsúlyozottan a szerzői jog irányába tereli, ez nekünk rendkívül kedvező. Magát a tevékenységet ugyanis definiálni lehet a szerzői jogi védelem mentén. Ez sokkal jobb, mintha TB-szabályokkal kellene ezt a mérközést megvívni.

3) A felhasználó és a művész meg tud állapodni; lehetőség van arra, hogy mérlegeljék: mekkora a díjazáson belül a személyes munkavégzés és a vagyoni jog átengedésének aránya. Erre ugyanis nincs irányszám, és biztosítást is létre lehet hozni egy művész tevékenységével, ha járulékot fizetnek utána. .

4) Ez nem egy győzelem, hanem talán egy mindenki számára elfogadható jogi megoldás.

– A stabilitás szempontjából ez a jogszabály jobb helyzetben van, mint a tavalyi megoldás?

– Talán igen, mert ez a kormányrendelet nem más, mint egy evidencia leírása. Ha a törvény azt mondja, hogy a személyes munkavégzés után kell fizetni felhasználási szerződés esetében is, akkor ehhez képest a kormányrendelet tájékoztató jelleggel csak azt írja le, hogy a vagyoni jog után nem kell fizetni. Megmagyarázza a törvényben külön nem megfogalmazott, de értelemszerűen bennlévő mondatot. Elég keménynek és stabilnak tartom ezt a szabályt. Legérzékenyebbnek talán én is az előadó művészet területét tartom, de készítettünk egy mintát, azt véleményeztettük mind a Pénzügyminisztériummal, mind a Társadalombiztosítással, ami felsorolja a különböző előadó-művészi, tipikus tevékenységeket. Ezt a mintát jóváhagyták – megítélésem szerint ebben az ügyben elértük, amit el lehetett érni.

– Mi lenne az ideális állapot?

– Ha a személyes közreműködést méltányos arányban állapítanák meg ezekben a felhasználási szerződésekben, mert akkor minden felhasználó fizetne járulékot, és ezzel a művészek arányosan a biztosított jogokat is megszerezhetnék. Mert az egész művész-társadalom fizeti meg ezzel, hogy a felhasználókat megkímélik a járulékfizetés-től annak érdekében, hogy őket foglalkoztassák. Ez nem minden esetben indokolt.

Valójában nekem nem tetszik, hogy nem fizetnek, de talán majd öt év múlva, egy kedvezőbb gazdasági helyzetben méltányosabb arányban állapíthatják meg a járulék mértékét; könnyebb lesz kifi-

zetni és jobban lehet vele gazdálkodni az újraelosztásnál.

2. A művész, mint megkülönböztetett adóalany

Több év után újra szerepel az adótörvényben – kétszer is – az a szó, hogy **művész**. Ez azt jelenti, hogy van ilyen kritérium az adózásán belül. A költségelszámolásban sikerült előrelépni.

Azt fontos tudni, hogy az adó nem az, ami a jövedelmet biztosítja, hanem ami elvon a jövedelemből. Az adó pozitív változásai csak azokat érintik, akiknek van bevételük.

Azt akartuk elérni, hogy a művész olyan adóalany legyen, akire a vállalkozói költségelszámolás valamennyi pontja érvényes lehet, miközben neki nem kell vállalkozónak lennie. Az általunk kitűzött célt 80%-ban sikerült elérnünk a módosításban. Két ponton nem sikerült:

1) a Pénzügyminisztérium nem volt hajlandó „odaadni” az amortizációs szabályokat anélkül, hogy vállalkozó legyen valaki (vagyis nem számolhatja el – meghatározott amortizációs kulcs mellett – az általa vásárolt, 30.000.-Ft értéket meghaladó állóeszközt);

2) nem vihető át a veszteség a következő évre – ami vállalkozók esetében lehetséges.

Amit sikerült elérni, széleskörű elszámolási lehetőség, ami a közvetlen költséget érinti (kozmetikai szolgáltatás, könyv, kazetta, stb.). Megítélésem szerint még a beruházásokra vonatkozó szabályoknál is van némi mozgástér. Ennek nagy előnye, hogy mindehhez nem kell vállalkozónak lenni, ami a társadalombiztosítási szabályok szempontjából nagy előny, hiszen az egyéni vállalkozóként működő művészek csak a vállalkozókra

érvényes társadalombiztosítási szabályokat alkalmazhatják.

Hátra van még egy, a módosítást részletesen szabályozó rendelet – mi elkészítettük a javaslatunkat, várjuk a fejleményeket.

Ez a reális elmozdulás. Befogadható egy modern adórendszerbe, hogy a tevékenységhez kapcsolódó költségeket el lehessen számolni.

Természetesen a felsorolt változások, beleértve a társadalombiztosítás hosszú történetét is, csak az önálló tevékenységeket, nem pedig munkaviszonyból, közalkalmazotti jogviszonyból származó jövedelmeket érintik.

3. Több pénz, de csak mérsékelt javulás a zenekarok 1998-as költségvetésében

A zenekarok szempontjából érdekes lehet a költségvetési törvény is. Vannak központi intézmények, átalakult Filharmonia, önkormányzati együttesek. Sehol nem beszélhetünk visszalépésről. Levegőben lóg még a jövő évre vonatkozó bér-megállapodás, ami várhatóan átlagban 16%-os emelést eredményez majd.

A filharmoniai átalakulás mentén ez többet hoz majd az ÁHZ-nak és az Állami Énekkarnak is. Bízunk abban, hogy a Rádiózenekar és -énekkar nem esik áldozatul költségvetési szempontból a Média-törvény anomáliáinak. Nem látszik veszélyben az önkormányzati zenekarokat támogató pályázat, sőt a tavalyi összeghez képest ha nem is túl nagy mértékben, de emelkedni fog.

Jobban örülnék természetesen nagyobb számoknak ebben az esetben, de a helyzetet így azért nem tartom válságosnak.

Tóth Anna

– nemzetközi és belföldi gyakorlattal,
– megbízható, jólképzett szakemberekkel,
– igény szerint VAM-ügyintézésel,
– speciálisan zenekari szállításra tervezett felépítményű kamionokkal

állunk a hazai és külföldi zenekarok rendelkezésére.

2045 Törökbálint, Petőfi u. 37.
Telefon: 06 20 447-627, 06 20 741-853 • Fax: 06 23 336-023